

2. Історія українського козацтва: нариси: у 2 т. / В. Брехуненко та ін.; ред.: В. Смолій, О. Бачинська, О. Гуржій. Київ: Києво-Могилянська акад., 2006. 799 с.

3. Юрій М. Українське козацтво як носій нових якостей (рис) цивілізаційної ідентичності. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. 2022. № 2. С. 19-24. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1207046>

КОРЕЦЬКА ЕЛЕОНОРА ЯРОСЛАВІВНА

здобувачка першого (бакалаврського) рівня освіти Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту ДонДУВС

КУРАКІН ОЛЕКСАНДР

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту ДонДУВС

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНОК У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Трансформація сектору безпеки та оборони України в умовах повномасштабного вторгнення стала не лише технологічним викликом, а й глибоким соціокультурним переломом, де роль жінки переросла межі традиційних уявлень. Станом на січень 2026 року загальна чисельність жінок у Збройних Силах України становила близько 75 тисячі осіб, з яких понад 55 тисяч є військовослужбовицями, що свідчить про 50 % зростання порівняно з 2021 роком [6].

Актуальність дослідження зумовлена глибокими трансформаціями сектору безпеки і оборони України в умовах повномасштабної війни, що супроводжуються стрімким зростанням ролі жінок у військовій службі. Попри значний прогрес у нормативно-правовому забезпеченні рівних прав і можливостей, на практиці зберігаються виклики, пов'язані з реалізацією правового статусу жінок, зокрема у сфері кар'єрного зростання, умов проходження служби, захисту від дискримінації та гендерно зумовленого насильства.

Метою дослідження є комплексний аналіз правового статусу жінки в підрозділах сил оборони та безпеки України, визначення особливостей його нормативного забезпечення та практичної реалізації.

Теоретичне осмислення правового статусу жінки в оборонній сфері базується на концепції гендерної рівності, що дефініюється як рівний правовий статус жінок і чоловіків, наявність рівних можливостей для його реалізації, а також ідентичний обсяг обов'язків та юридичної відповідальності під час проходження військової служби [3].

Дослідники цього питання виокремлюють чотири рівні впровадження цієї рівності, а саме: формальне (законодавче закріплення), рівність можливостей (створення стартових умов), рівність результату (ліквідація перешкод, спричинених попередньою дискримінацією) та гендерний паритет [5].

На національному рівні Конституційно-правовим підґрунтям статусу жінки-військовослужбовця є стаття 65 Конституції України, яка встановлює обов'язок захисту Вітчизни для всіх громадян без статевої диференціації [2; 4].

Водночас у міжнародно-правовому вимірі статус жінки в Україні визначається імплементацією стандартів ООН та НАТО. Ключовим регулятором є Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», яка акцентує увагу на ролі жінки у запобіганні конфліктам та розбудові миру. Ця Резолюція стала першим документом РБ ООН, який офіційно визнав, що збройні конфлікти мають непропорційний вплив на жінок і дівчат, та підкреслив необхідність врахування гендерних аспектів у миротворчих процесах [1].

Результатом поступових законодавчих змін стало створення розгалуженої мережі гендерних радників для моніторингу дотримання прав та проведення навчання. Запроваджено гендерний компонент у програми підготовки військових ліцеїв та вищих військових навчальних закладів, а також розроблено методичні рекомендації з протидії дискримінації та сексуальним домаганням. Варто зазначити, що лише законодавчі зміни не можуть вплинути на практичне значення впровадження.

На нашу думку незважаючи на позитивні зрушення, зберігається низка проблем, зокрема: наявність гендерних стереотипів у військовому середовищі, нерівномірне представництво жінок на керівних посадах, недостатня адаптація інфраструктури та умов служби до потреб жінок, а також ризики дискримінації й гендерно зумовленого насильства. Задля швидшого досягнення гендерної рівності необхідно:

1. Вдосконалити механізми реагування на дискримінацію – забезпечити швидкий і справедливий розгляд скарг та захист постраждалих;
2. Запровадити гендерний аудит у військових частинах – регулярно оцінювати умови служби для жінок і чоловіків;
3. Покращити інфраструктуру – адаптувати умови проживання, екіпірування та медичне забезпечення з урахуванням потреб жінок;
4. Підвищити представництво жінок на командних посадах – створювати рівні можливості для кар'єрного зростання та заохочувати жінок до лідерських ролей.

Сучасний стан правового статусу жінки в силах оборони України можна охарактеризувати як такий, що перебуває на етапі активного розвитку та вдосконалення. Подальший прогрес у цій сфері можливий з комплексним підходом, який поєднуватиме вдосконалення законодавства, зміну інституційної культури, підвищення рівня гендерної чутливості та ефективний механізм захисту прав військовослужбовиць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гендерна рівність. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 : офіц. сайт. URL: <https://nssu.gov.ua/genderna-rivnist/rezolyuciya-radi-bezpeki-onn-1325>
2. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР (зі змін. і допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Кримець Л. В., Сидоренко А. В. Особливості впровадження гендерної політики в Збройні Сили України з врахуванням досвіду і вимог НАТО // Науковий вісник Національного університету оборони України. 2024. № 2 (78). С. 112–118. URL: <https://visnyk.nuou.org.ua/article/view/299507/295470>
4. Курінний Є. Особливості реалізації військового обов'язку жінок в Україні // Право України. 2022. № 5. С. 87–93. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11629/1/31.pdf>
5. Леонтьєва Л. В. Забезпечення гендерної рівності у секторі безпеки і оборони України // Юридична наука. 2024. № 1 (121). С. 45–52. URL: https://lsej.org.ua/10_2024/130.pdf
6. StateWatch. Жінки в Збройних Силах України : аналітичні дані. URL: <https://statewatch.org.ua/>.